

Kolektívna správa práv opomínaných autorov **Collective management of the rights of the omitted authors**

JUDr. Jana Mikušová

Paneurópska vysoká škola

Anotácia

Kolektívna správa práv je v Slovenskej republike podstatnou súčasťou autorského práva a vykonávajú ju organizácie kolektívnej správy. Žiadna z organizácií kolektívnej správy na Slovensku však nezastupuje autorov audiovizuálnych diel, ktorými sú kameramani, kostýmoví výtvarníci, strihači, filmoví architekti (scénografi) a majstri zvuku. V tomto príspevku sa budeme venovať práve absencii kolektívnej správy práv týchto umelcov, otázke ich autorstva, ako aj ich snahám o riadny výkon autorských práv v Slovenskej republike.

Annotation

Collective management of rights is an essential part of copyright law in the Slovak Republic, and it is carried out by collecting management organisations. However, none of the collective management organisations in Slovakia represents authors of audiovisual works, who are cameramen, costume designers, editors, film architects (set designers) and sound masters. In this paper, we will address the absence of collective management of the rights of these artists, the question of their authorship, as well as their efforts to properly exercise copyright in the Slovak Republic.

Kľúčové slová

kolektívna správa práv, organizácia kolektívnej správy, autor, kameramani, strihači, majstri zvuku, scénografi, licencia, Autorský zákon

Key words

collective rights management, collective management organization, author, cameramen, editors, sound masters, set designers, license, Copyright Act

Úvod

Podľa zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon (ďalej Autorský zákon) je kolektívnou správou práv správa výkonu majetkových práv nositeľa práv podľa Autorského zákona prostredníctvom organizácie kolektívnej správy. Z uvedenej definície možno vyvodiť, že kolektívna správa práv prichádza do úvahy za predpokladu, že ide o spravovanie autorských práv ich nositeľa, ktorému toto postavenie priznáva Autorský zákon. V prípade audiovizuálnych diel Autorský zákon explicitne vymenúva, kto sa považuje za autorov audiovizuálneho diela, ale tento výpočet je len demonštratívny, keďže predmetné ustanovenie doslovne uvádza: *a iná fyzická osoba, len ak sa na vytvorení audiovizuálneho diela podieľala duševnou tvorivou činnosťou*. Z uvedeného je zrejmé, že ustanovenie Autorského zákona upravujúce autorstvo k audiovizuálnemu dielu počíta s tým, že autormi takéhoto diela môžu byť aj iné

osoby okrem osôb explicitne vymenovaných v Autorskom zákone (režisér, autor scenára, autor dialógov a autor hudby). Napriek tomu však v súčasnosti žiadna z profesií, ktoré by v zmysle uvedeného ustanovenia Autorského zákona nepochybne prichádzali do úvahy ako autori audiovizuálneho diela, nie je odmeňovaná žiadnou z existujúcich organizácií kolektívnej správy na Slovensku. V tomto ohľade sa o zmenu snažili najmä majstri zvuku, ktorí založili občianske združenie uchádzajúce sa o získanie oprávnenia na výkon kolektívnej správy ich práv a v súčasnosti sa sporia s Ministerstvom kultúry SR o tom, či je výsledok ich činnosti autorským dielom alebo nie. V príspevku sa preto venujeme pomerne aktuálnej téme kolektívnej správy autorských práv často opomínaných profesií, ktoré sa zaraďujú medzi autorov audiovizuálneho diela alebo autorov vo všeobecnosti a takto sú ponímaní aj v prevažnej väčšine krajín sveta.

1. Autorstvo k audiovizuálnemu dielu a postavenie opomínaných autorov

Témou tohto príspevku je kolektívna správa práv autorov audiovizuálneho diela, ktorí sú istým spôsobom opomínaní. Ide najmä o kameramanov, strihačov, majstrov zvuku a filmových architektov, resp. scénografov. Vo väčšine prípadov práva zástupcov týchto profesií nie sú kolektívne spravované, a teda ani im nie sú vyplácané odmeny za používanie diela, na ktorom sa podieľajú a ktoré je predmetom kolektívnej správy práv.

Na detailné pochopenie tejto problematiky je v prvom rade potrebné sa zaoberať otázkou, kto je považovaný za autora audiovizuálneho diela. V zmysle Autorského zákona sa *za autorov audiovizuálneho diela považujú režisér, autor scenára, autor dialógov a autor hudby, ktorá bola vytvorená osobitne pre toto dielo, a iná fyzická osoba, len ak sa na vytvorení audiovizuálneho diela podieľala tvorivou duševnou činnosťou*.^[1] Z uvedeného ustanovenia Autorského zákona jasne vyplýva, že konkrétne vymenovanie autorov audiovizuálneho diela je len demonštratívnym, nie taxatívnym výpočtom. A teda, že za autora alebo spoluautora audiovizuálneho diela môže byť považovaná aj iná osoba, ktorá vložila do tvorby takéhoto diela svoju tvorivú duševnú činnosť. Komentár k Autorskému zákonu v tejto súvislosti uvádza príklady profesií, ktorých zástupcov je potrebné považovať za takéto ďalšie osoby podieľajúce sa svojou tvorivou duševnou činnosťou na vzniku audiovizuálneho diela, a to konkrétne kameraman, strihač, pomocný režisér, asistent réžie.^[2] Demonštratívny výpočet pri tomto ustanovení je celkom na mieste, ale na základe praktických skúseností a vyjadrení jednotlivých zástupcov ďalších tvorivých profesií, ktoré sa podieľajú na tvorbe audiovizuálneho diela, vyplýva, že nie vždy sú ich práva ako autorov akceptované. Rovnako tomu nasvedčuje skutočnosť, že nie sú v Slovenskej republike ako nositelia práva zastupovaní organizáciou kolektívnej správy.

V prípade autorstva spomínaných profesií sa často vyskytujú argumenty, že pri vytváraní diela sú obmedzovaní pokynmi, a to najmä režiséra, prípadne iných osôb podieľajúcich sa na výkone audiovizuálneho diela. Vytváranie diela alebo samotná tvorivá činnosť, hoci je čiastočne obmedzená určitými pokynmi, nijakým spôsobom nestráca na svojej tvorivej hodnote. V prípade svetoznámeho umelca Auguste Rodine, o ktorého umeleckom vklade dnes už nikto nepochybuje, je známe, že bol jedným z najznámejších sochárov. Koncom 19. storočia dostal od francúzskej vlády zákazku na vytvorenie vstupnej brány do galérie krásnych umení na motívy Božskej komédie od Dante Alighieriho, pričom bol jednoznačne obmedzený priestorom, časom a finančne. Priestorom bol obmedzený tak, aby samotná brána „zasadla“ presne do galérie, časom tri roky a finančne mal presne určený rozpočet, ktorý bol každé tri mesiace kontrolovaný. Práve na tomto príklade sa dá jednoducho vysvetliť úžitkovosť

jeho diela. Je predsa nesporné, že dielo má umeleckú hodnotu, aj keď samotný umelec mal na svoje dielo limity. Toto je predsa charakter umeleckého diela.

Poukazujeme aj na vyjadrenie známeho kameramana Ladislava Krausa, ktorý pracoval na veľmi známych slovenských audiovizuálnych dielach, ktorý v rozhovore pre denník SME uviedol: „Dohodli sme sa, že chceme filmové aranžovanie, akciu, ručnú kameru, s ktorou chceme byť vo výťahu, na kapote auta, na lanovke, na žeriave, na lyžiach, na koni... Ručná kamera bola môj najvernejší spoločník a snažil som sa, aby sa herci ku mne čo najviac priblížili. Chytal som ich za nohy, ťahal, hecoval.“ [3]

Aj z uvedeného rozhovoru je zrejmé, že činnosť profesií podieľajúcich sa na vzniku audiovizuálneho diela, hoci nie sú explicitne vymenované ako autori audiovizuálneho diela v Autorskom zákone, je vo väčšine prípadov činnosťou tvorivou a umeleckou a o ich autorstve by nemali existovať pochybnosti. Napriek tomu, že vo väčšine prípadov zástupcovia spomenutých profesií udeľujú producentom audiovizuálnych diel výhradnú licenciu s neobmedzeným vecným a časovým rozsahom, práva autorov audiovizuálneho diela na náhradu odmeny a na primeranú odmenu zostávajú zachované.

2. Kolektívna správa práv majstrov zvuku

V rámci autorov audiovizuálneho diela, ale aj v rozsahu auditívnej oblasti, sa o získanie oprávnenia na výkon správy práv pokúšajú majstri zvuku (eng. sound designers). Na Slovensku je zaužívaný pojem pre túto profesiu „zvukár“, tento však nie je celkom presný, pretože činnosť majstrov zvuku nezahŕňa len technickú časť – ozvučovanie, ale aj časť tvorivú. V zmysle posudku filmovej a televíznej fakulty Vysokej školy múzických umení je konštatované, že vzhľadom na výrazný a technologický pokrok je činnosť majstrov zvuku v oboch odboroch tvorby (audiovizuálnom aj auditívnom) vysoko umelecká činnosť, pri ktorej vzniká umelecké dielo, ktoré je dokonca samostatným umeleckým dielom. Obdobne sa vyjadrili aj odborníci v Českej republike, kde majstri zvuku získali oprávnenie na výkon kolektívnej správy práv už v roku 2006 po niekoľkoročnom súdnom spore.

Obdobná situácia vznikla aj v Slovenskej republike, kde Ministerstvo kultúry SR odmietlo udeliť oprávnenie na výkon kolektívnej správy práv majstrom zvuku, čo zdôvodnilo tým, že výsledok činnosti majstrov zvuku nemôže byť považovaný za nové dielo, resp. samostatné dielo. V auditívnej oblasti Ministerstvo kultúry SR tvrdí, že prípady, v ktorých činnosť majstra zvuku prekročí technický vklad a dosiahne určitú mieru tvorivosti, môže byť jej výsledkom vytvorenie hudobného diela, ale nejde o vznik osobitného diela *sui generis*. Správny orgán rozhodujúci o žiadosti o udelenie oprávnenia na výkon kolektívnej správy práv si na účely vydania tohto rozhodnutia však nevyžiadaval vypracovanie znaleckého posudku.

Rozhodnutie Ministerstva kultúry SR o neudelení oprávnenia majstrom zvuku bolo napadnuté. Krajský súd rozhodnutie ministerstva potvrdil, ale na základe podanej kasačnej sťažnosti Najvyšší súd Slovenskej republiky toto rozhodnutie zrušil a vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Na základe toho krajský súd zrušil v ďalšom konaní rozhodnutie ministerstva a vrátil mu ho na ďalšie konanie a rozhodnutie. Súdny vo svojich rozhodnutiach poukázali najmä na to, že „nastolená otázka posúdenia činnosti majstrov zvuku, teda či výsledkom tejto činnosti je dielo v zmysle autorského zákona, je otázka právna, ktorej posúdenie musí mať náležitý podklad v podobe riadne zisteného skutkového stavu. V tejto časti ide o otázku odbornú a žalobca (organizácia žiadajúca o oprávnenie na výkon kolektívnej správy práv majstrov zvuku) dôvodne odkazoval na znalecký posudok, ktorý podporoval v

častiach, v ktorých pomenovával charakter činností majstrov zvuku jeho stanovisko. Zároveň nepredstavoval dostatočný podklad na prijatie odborných záverov žalovaného správneho orgánu. Správny orgán v rámci vlastných záverov dôvodil, prečo nepovažuje činnosť majstrov zvuku za tvorivú činnosť podľa Autorského zákona, ale jeho vlastnú správnu úvahu a sporné otázky, ktoré z nej vyvstali, nebolo možné verifikovať podľa podkladov založených v administratívnom spise.“ ... „Zodpovedanie právnej otázky, či je výsledkom činnosti majstrov zvuku duševná tvorivá činnosť, je neoddeliteľne späté s odborným posúdením. Aj správny súd musel prijať záver, že úvahy správneho orgánu o charaktere tvorby majstra zvuku boli prijaté bez náležitého zistenia skutkového stavu.“

V tejto súvislosti Najvyšší súd SR ďalej judikoval: „Najvyšší súd SR uložil krajskému súdu aj vyhodnotiť namietanú povahu činnosti majstrov zvuku, teda či činnosť majstrov zvuku napĺňa znaky autorského diela. Z odborných podkladov založených v administratívnom spise vyplývajú závery o tvorivej činnosti majstrov zvuku a spomínaný znalecký posudok pojednáva o rozširovaní možností realizácie tvorivých zámerov, poznatku o prevahe technickej činnosti ako laickom a prekonanom. Ďalej pojednáva o tzv. technologickom vývoji a nástupe počítačovej doby spojenej s digitalizáciou, ktorá priniesla zvýšenie technickej kvality. Táto technická kvalita otvorila nové možnosti spočívajúce v modelovaní zvukovej matérie o možnosti ľubovoľne ju dotvárať a meniť vo všetkých jej parametroch. Rovnako znalec v odbornej časti nestotožňoval výsledok činnosti majstra zvuku ako „hudobný výtvor“, ale ako „hudobnú kompozíciu“. Znalec pritom špecifikoval dôvody tohto záveru. Krajský súd zastáva názor, že podľa dostupných podkladov, ktoré sú založené v administratívnom spise, má výsledok činnosti majstrov zvuku umelecký charakter a tento je spôsobilý pôsobiť na estetické cítenie jednotlivcov (dôkazom je aj udeľovanie cien „Oscar“, „Slnko v sieti“, „Český lev“ atď.). Rovnako je nepopierateľné, že výsledok činnosti majstrov zvuku je vnímateľný ľudskými zmyslami a znalecký posudok predložený žalobcom podporuje do značnej miery záver o vlastnej tvorivej duševnej činnosti; teda uvedená činnosť môže napĺňať znaky autorského diela. V preskúmanom administratívnom konaní orgán verejnej správy nahradil rozhodujúcu odbornú otázku svojimi úvahami a tieto boli nepreskúmateľné, nerefletovali ani skutkový stav, resp. nemali oporu vo vykonanom dokazovaní.“

Rozhodnutie Najvyššieho súdu reflektoval krajský súd, ktorý vo svojom následnom rozhodnutí konštatoval: „... správny súd dospel k záveru, že žalovaný, ako aj prvostupňový orgán verejnej správy – nedostatočne zistili skutkový stav veci, čo bránilo riadnemu posúdeniu veci, tiež skutkový stav ním zistený nemá oporu v administratívnom spise.“^[4]

Z uvedených rozhodnutí Najvyššieho súdu SR ako aj krajského súdu, ktorý vystupoval ako prvostupňový súd v tomto konaní, vyplýva, že hoci posúdenie, či konkrétny výsledok činnosti spĺňa pojmové náležitosti diela, je otázkou právnou, na jej správne posúdenie je potrebné mať k dispozícii odborné znalosti, informácie a posúdenia. Tieto si v tomto konkrétnom konaní Ministerstvo kultúry SR ako správny orgán nezaobstaralo, preto ani rozhodnutie o tejto otázke nemohlo byť kvalifikované a právne správne. Súd v tejto súvislosti poukazoval aj na to, že výsledok činnosti majstrov zvuku má umelecký a tvorivý charakter, čoho dôkazom je udeľovanie prestížnych cien v tejto kategórii. Okrem toho argumentácii, že výsledok činnosti majstrov zvuku je samostatné dielo, svedčí aj skutočnosť, že vo veľkej časti sveta existuje o tejto skutočnosti zhoda a ich práva sú kolektívne spravované.

Uvedené rozhodnutia v tomto konkrétnom prípade smerovali k tomu, že Ministerstvo kultúry SR ako správny orgán malo v tomto prípade postupovať v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom

konaní (správny poriadok) (ďalej len ako „správny poriadok“) a právny záver, že výsledok činnosti majstra zvuku nie je samostatným dielom, môže správny orgán urobiť na základe odborných podkladov, skutočne zisteného stavu veci v súlade so zásadou materiálnej pravdy, ktorou je správne konanie ovládané. Ministerstvo kultúry SR ako správny orgán vyslovilo právne závery týkajúce sa výsledku činnosti majstrov zvuku bez náležitých podkladov, ktoré vyžadujú odborné posúdenie, pritom celkom jednoznačne vyvracia nielen zoznam krajín, ktoré už autorskoprávnu kvalitu tvorby majstrov zvuku uznali, ale aj množstvo znaleckých posudkov, ktoré vykonal odborné authority na Slovensku a v zahraničí. Na detailnejšie vysvetlenie uvádzame, že majster zvuku už dnes používa pestrú škálu výrazových prvkov, ktorými dosahuje alebo sa približuje svojej cieľovej ideí, čo a ako chce príjemcovi vnemov (divákovi) ponúknuť v oblasti audiovizuálnej zároveň vo väzbe na obrazovú časť. Opísať tieto postupy, ukázať ich väzby na technologickú úroveň pokroku a tvorby, tvorivé aspekty takej tvorby majstra zvuku, to všetko malo byť predmetom odborného skúmania, pretože ide o rýdzo odborné otázky.

Z celého doterajšieho konania vyplýva, že správny orgán si v tomto prípade nezaobstaral žiadny podklad, správny spis obsahuje len žalobcom dodané odborné podklady, ktoré jednoznačne vyvracajú právne závery žalovaného, o týchto zásadných chybách procesného postupu žalovaného rozhodol tak Najvyšší súd SR, ako aj krajský súd.

Ministerstvo kultúry SR ako správny orgán ďalej v tomto konaní argumentovalo požiadavkou „samostatnosti“ diela, ale opäť vo vzťahu k týmto právnym záverom správny orgán nedisponoval žiadnymi odbornými podkladmi. V tejto súvislosti poukazujeme na to, že každý zo súčasne príslušných kolektívnych správcov spravujúcich práva k audiovizuálnemu dielu poskytnie súhlas na použitie tých zložiek audiovizuálneho diela, ktoré kolektívne spravuje a ktoré v zásade nie sú, resp. nebývajú predmetom samostatného použitia (napr. kamera, scéna, výkon herca atď.). Napriek tomu kolektívni správcovia „nesamostatných“ predmetov práv na Slovensku existujú, rovnako ako prakticky vo všetkých krajinách EÚ, ale aj sveta (napríklad organizácia kolektívnej správy práv OAZA v Českej republike).

Vo vzťahu k samostatnosti diela či samostatnosti výkonu kolektívnej správy pre majstrov zvuku správny orgán v tomto konaní namietal, že nie je oprávnený posudzovať, či je účelný samostatný výkon kolektívnej správy alebo je vhodnejšie tento výkon priradiť niektorému z existujúcich kolektívnych správcov, čo sú opakované úvahy Ministerstva kultúry SR. Tieto úvahy žalovaného vôbec nezodpovedajú Autorskému zákonu a pomerom slobodnej spoločnosti. Autorský zákon vo vzťahu k pojmu účelný Ministerstvu kultúry SR iba umožňuje posúdiť, či žiadateľ žiada o oprávnenie na zastupovanie pri výkone takých práv, kde je kolektívny výkon účelný.^[5] Kolektívny výkon je účelný v tých prípadoch, keď nie je účelný výkon individuálny, resp. ak nie je tento individuálny výkon majetkových práv autorských dovolený. Kolektívny je tak teda opozitum k individuálnemu výkonu a nie k samostatnému či posudzovaniu usporiadania vzťahov medzi kolektívnymi správcami^[6].

Samotné konanie o udelenie oprávnenia na výkon kolektívnej správy práv majstrov zvuku prebiehajúce niekoľko rokov tak stojí na otázke výsledku činnosti majstrov zvuku, ktorý síce Ministerstvo kultúry SR ako príslušný správny orgán považuje za umelecký či tvorivý, ale polemizuje ohľadne otázky samostatnosti tohto diela, ktorá však z nášho pohľadu nie je vo vzťahu k výkonu kolektívnej správy práv nosná. Okrem toho Ministerstvo kultúry SR poukazuje na účelnosť výkonu kolektívnej správy práv

v tejto oblasti, ktorá však nie je zastrešená žiadnou inou existujúcou organizáciou kolektívnej správy, hoci na Slovensku existujú organizácie kolektívnej správy práv, ktoré vykonávajú správu práv k predmetom ochrany, ktoré sa týkajú činnosti majstrov zvuku, ale ich zastupovanie fakticky odmietli a nevykonávajú ho. Slovenským majstrom zvuku sú už v súčasnosti vyplácané odmeny zo zahraničných organizácií kolektívnej správy. Udržiavanie takéhoto stavu, v rámci ktorého nie je zabezpečená reciprocita zo strany Slovenskej republiky, je neudržateľné.

Samotná otázka alebo požiadavka na tvorivý charakter alebo výsledok činnosti majstrov zvuku už podľa nášho názoru bola zodpovedaná a môže byť zodpovedaná len odborníkmi v tejto oblasti, ktorých odborný názor a predložené informácie budú brané do úvahy pri posudzovaní právnej otázky – či výsledok činnosti majstrov zvuku spĺňa pojmové náležitosti diela v zmysle Autorského zákona. V rámci rozhodovania o tejto otázke by preto Ministerstvo kultúry SR ako príslušný správny orgán malo postupovať v zmysle Správneho poriadku: *Ak je pre odborné posúdenie skutočností dôležitých pre rozhodnutie potrebný znalecký posudok, správny orgán ustanoví znalca. Proti rozhodnutiu o ustanovení znalca sa možno odvolať*^[7], tak ako mu to uložil Najvyšší súd SR, ako aj krajský súd v rámci svojich rozhodnutí. Len na základe takéhoto posúdenia môže Ministerstvo kultúry SR ako príslušný správny orgán kvalifikovane rozhodnúť a sme toho názoru, že v takom prípade dospeje k záveru, že kolektívna správa práv majstrov zvuku je oprávnená a účelná.

3. Odmena za použitie diel opomínaných autorov

V praxi sa často opakuje situácia, že odmena za poskytnutie licencie, ktorá je väčšine zástupcov vyššie spomínanej autorskej profesie majstrov zvuku, ale aj iných opomínaných autorských profesií poskytovaná ako jednorazová, viedla k prijatiu novelizácie ustanovenia Autorského zákona, upravujúceho limity, kedy by mala byť odmena za udelenie licencie vyplatená jednorazovou platbou. Táto úprava zakotvila, že ak odmena za poskytnutie licencie nie je dohodnutá v závislosti od príjmov alebo výnosov z využitia licencie, musí zodpovedať rozsahu, účelu a času použitia diela. Takáto odmena za poskytnutie licencie môže byť dojednaná ako jednorazová platba, najmä, ak: (i) je časový rozsah licencie najviac jeden rok, (ii) ide o použitie diela s časovým rozsahom licencie najviac päť rokov a s vecne obmedzeným rozsahom licencie, (iii) v čase udelenia licencie je možné vyčíslieť očakávané príjmy alebo výnosy, ktoré možno s využitím licencie dosiahnuť; tieto príjmy a výnosy sú v licenčnej zmluve výslovne vyčíslené a odmena zodpovedá týmto príjmom alebo výnosom a je proporcionálna, (iv) ide o použitie diela novinárskej povahy, (v) ide o použitie diela na propagačný, marketingový, reklamný účel alebo na účel korporátnej identity, (vi) ide o použitie počítačového programu alebo databázy, (vii) ide o použitie diela na nekomerčný účel.^[8]

Podľa nášho názoru cieľom prijatej právnej úpravy bolo práve obmedziť jednorazové odmeny za licencie poskytované na diela alebo ich časti, ktoré môžu dosahovať po ich vytvorení značný úspech, pričom odplata autorov podieľajúcich sa na ich vzniku je jednorazová a nezodpovedá alebo ani nemôže zodpovedať získaným príjmom z uvedenia tohto diela na verejnosť a jeho ďalšieho využívania. Často k takejto situácii dochádza najmä pri audiovizuálnych dielach a licenčné zmluvy by mali reflektovať túto úpravu. Nie je podľa nášho názoru postačujúce, aby v licenčnej zmluve bolo vyhlásené, že odmena za jej udelenie je primeraná a proporcionálna, ale táto by mala byť buď v zmysle Autorského zákona obmedzená časovo a vecne, alebo by v prípade audiovizuálneho diela mali byť uvedené konkrétne

predpokladané výnosy. Tieto by si, samozrejme, v prípade ich presného uvedenia v licenčnej zmluve, mal každý autor následne skontrolovať vyžiadaním informácií od výrobcu audiovizuálneho diela.

V tejto súvislosti poukazujem na to, že podľa § 69 ods. 8 Autorského zákona: *ak odmena podľa odseku 1 je proporcionálna k tvorivému podielu autora na zhodnocovanom diele, ale celkom zjavne nezodpovedá výnosu dosiahnutému neskorším využitím diela, autor má právo na dodatočné vyrovnanie. Autor môže právo na dodatočné vyrovnanie uplatniť najskôr po uplynutí troch rokov od zverejnenia diela. Na účely uplatnenia tohto práva má autor právo na informáciu o príjmoch alebo výnosoch z využitia licencie osobitne za každý spôsob použitia a vyúčtovanie odmeny. To znamená, že Autorský zákon priamo rieši situáciu, ak odmena autora celkom zjavne nezodpovedá výnosom z audiovizuálneho diela a tomu zodpovedajúce právo autora požadovať dodatočné vyrovnanie, ale v praxi sa tento postup buď vôbec, alebo vo veľmi malej miere realizuje.*

Záver

V nadväznosti na výkon kolektívnej správy práv na Slovensku dlhodobo rezonuje otázka kolektívnej správy práv opomínaných profesií, ktoré sa podieľajú najmä na vzniku audiovizuálneho diela. Medzi tieto profesie patria kameramani, strihači, majstri zvuku a filmoví architekti. Neexistencia kolektívnej správy práv týchto umeleckých profesií, resp. jej nevykonávanie, zrejme, v podmienkach Slovenskej republiky pramení aj z toho, že tieto profesie nie sú explicitne uvedené v ustanovení Autorského zákona upravujúceho autorstvo k audiovizuálnemu dielu. Uvedené ustanovenie demonštratívne vymenúva autorov audiovizuálneho diela, pričom z jeho dikcie je zrejmé, že tento výpočet je len príkladný a dovetok ... *a iná fyzická osoba, len ak sa na vytvorení audiovizuálneho diela podieľala tvorivou duševnou činnosťou...* zahŕňa aj ďalšie umelecké profesie, ktoré vnášajú svoj tvorivý vklad do audiovizuálneho diela.

Z rozhovorov so slovenskými zástupcami týchto profesií vyplýva, že ich autorstvo, resp. spoluautorstvo k audiovizuálnemu dielu nie je v každom prípade uznávané, často sú nútení podpísať nevýhodné zmluvy, v rámci ktorých je odmena za udelenie licencie jednorazová a neprimeraná k celkovými výnosom z audiovizuálneho diela alebo jej predmetom ani udelenie licencie nie je.

Prikláňame sa k názoru, že činnosť majstrov zvuku, ale aj ďalších opomínaných profesií, je činnosťou vysoko tvorivou. Výsledok činnosti majstrov zvuku aj ostatných opomínaných profesií predstavuje v zmysle posudkov relevantných autorít dielo podľa jeho definície v Autorskom zákone. Z uvedených dôvodov by preto podľa nášho názoru títo autori mali byť rovnako zastupovanými nositeľmi práv v rámci kolektívnej správy práv, ktoré sú povinne kolektívne spravované. Kolektívna správa práv by im mala byť aj umožnená a v prípade, že nie je vykonávaná žiadnou z existujúcich organizácií, malo by byť umožnené aj vydanie oprávnenia novej organizácii kolektívnej správy.

Použité informačné zdroje

Adamová, Z., Hazucha, B., Autorský zákon., Komentár 1. vydanie, Bratislava : C. H. Beck, 2018, s.1160, ISBN 978-80-89603-58-9;

Bernát, D. , Kameraman Laco Kraus: Kvietika som ponoril do dymu, Polívku som priviazal na špagát, In SME 2023 [online], [cit. 05.05.2023], Dostupné na internete: <https://kultura.sme.sk/c/23162845/kameraman-laco-kraus-kvietika-som-ponoril-do-dymu-polivku-som-priviazal-na-spagat.html>.;

Lazíková, J., Autorský zákon – komentár, [Systém ASPI], Wolters Kluwer [cit. 2023-5-3], ASPI_ID KO185_2015SK, Dostupné z: www.aspi.sk, ISSN 2336-517X;

Rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 30. 6. 2021, sp. zn. 2Sžk/3/2019;

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. 6. 2021, č. k. 2Sžk/3/2019;

Rozhodnutie Najvyššieho správneho súdu ČR zo dňa 10. 12. 2003, sp. zn. 6 A 136/2001;

Rozsudok Súdneho dvora z 20. januára 1981 v spojených veciach C-55/80 a C-57/80, Musik Vertriebs membran GmbH a K-tel International proti GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte;

Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon;

Zákon č. 71/1967 o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov

Poznámky pod čiarou

[1] §83 ods. 2 Autorského zákona

[2] Lazíková, J., Autorský zákon – komentár,[Systém ASPI], Wolters Kluwer [cit. 2023-5-3], ASPI_ID KO185_2015SK, Dostupné z: www.aspi.sk ,ISSN 2336-517X

[3] Bernát, D., Kameraman Laco Kraus: Kvietika som ponoril do dymu, Polívku som priviazal na špagát, In SME 2023 [online], [cit. 05.05.2023], Dostupné na internete: <https://kultura.sme.sk/c/23162845/kameraman-laco-kraus-kvietika-som-ponoril-do-dymu-polivku-som-priviazal-na-spagat.html>

[4] Rozhodnutie Najvyššieho súdu v Bratislave zo dňa 30. 6. 2021, sp. zn. 2Sžk/3/2019

[5] § 151 ods. 2 Autorského zákona

[6] Rozhodnutie **Najvyššieho správneho súdu ČR zo dňa 10. 12. 2003, sp. zn. 6 A 136/2001**, ktorý je príliehavý podľa žalobcu aj na posúdenie v prakticky identickej právnej otázke pojmu „účelnosti“ aj pre tú riešenú vec. „*Súd súhlasí s názorom žalobcu, že výkon práv povinne kolektívne spravovaných je vždy účelný. Pokiaľ by kolektívny výkon týchto v § 96 ods. 1 autorského zákona taxatívne stanovených práv nebol účelný, bolo by protizmyselné, aby zákonodarca stanovil, že majú byť tieto práva povinne kolektívne spravované. Režim povinne kolektívneho výkonu práv je prísnejší ako režim jednoduchého*

kolektívneho výkonu práv. Ak teda zákonodarca stanovil pre určité práva režim povinnej kolektívnej správy, je zrejmé, že považuje ich kolektívnu správu za účelnú (a navyše povinnú) a správny orgán už nemôže v prípade týchto práv skúmať účelnosť kolektívnej správy týchto práv.“

[7] § 36 zákona č. 71/1967 o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov

[8] § 69 ods. 4 Autorského zákona